

بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین

سید محمد صادق مهدوی^۱

فرنگیس مجرد تاکستانی^۲

تاریخ وصول: ۹۳/۰۷/۱۲

تاریخ پذیرش: ۹۴/۰۲/۲۰

چکیده

پژوهش حاضر با عنوان "بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین در مناطق (۱۸ و ۶) شهر تهران" و با هدف بررسی تأثیر دین داری بر رضایت مندی از روابط متقابل زوجین صورت گرفت. طرح پژوهش در این تحقیق توصیفی می باشد. جامعه آماری متشکل از تمامی زوج های ساکن در مناطق ۱۸ و ۶ شهر تهران بوده و نمونه پژوهشی شامل، ۴۰۰ آزمودنی ۲۰۰ زوج است که به شیوه تصادفی خوشه ای چند مرحله ای انتخاب شدند. روش پژوهش، روش پیمایشی (survey research) بوده و ابزار پژوهش شامل پرسش نامه های جهت گیری دینی (درونی- بیرونی) آلپورت و پرسش نامه نظام باورها (SBI-15-R)، جهت سنجش دین داری و پرسش نامه اینریچ، جهت سنجش میزان رضایت از روابط متقابل زوجین می باشد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS، علاوه بر روش های آمار توصیفی و استنباطی از آزمون t همبستگی پیرسون، رگرسیون و تحلیل مسیر استفاده شده است. تحلیل نتایج نشان می دهد که:

دین داری، بر رضایت از روابط متقابل زوجین تأثیر مستقیم دارد.

جهت گیری دینی بیرونی، بر رضایت از روابط متقابل زوجین تأثیر معکوس دارد.

جهت گیری دینی درونی، بر رضایت از روابط متقابل زوجین تأثیر مستقیم دارد.

عمل کردن به باورهای مذهبی بر رضایت از روابط متقابل زوجین تأثیر مستقیم دارد.

در نهایت متغیرهای مستقل در کنار هم در مدل رگرسیون ۲۹/۷٪ از تغییرات متغیر وابسته را تبیین کردند.

واژگان کلیدی: دین داری، جهت گیری دینی بیرونی، جهت گیری دینی درونی، باورهای مذهبی، رضایت از روابط متقابل زوجین.

۱- استاد و عضو هیأت دانشگاه شهید بهشتی و استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات d_mahdavi@yahoo.com
۲- کارشناسی ارشد مطالعات زنان، گرایش حقوق زن در اسلام fmojarrad@gmail.com

مقدمه و بیان مسأله

نهاد خانواده یکی از مهم ترین نهادهای بشری است که با کارکردهای گوناگون خود مانند ارضاء و اقناع میل جنسی، تأمین امنیت جسمی و روحی اعضای خانواده، کارکرد زیستی و تولید مثل، تکامل زن و شوهر و دیگر اعضای خانواده و کمک به رشد اخلاقی، عقلانی و اجتماعی یکدیگر، نقش بسیار مهمی در تأمین نیازهای آدمی دارد (صافی، ۱۳۷۴).

از دیدگاه اسلام، باورهای دینی مهم ترین رکن در تشکیل خانواده و استمرار و پویایی آن است و بدون لحاظ آن، خانواده ارزشی ندارد. قرآن کریم تنها در صورتی اعضای خانواده ای را به صورت یک جمع می پذیرد و ارزش خانوادگی برای آن قائل است که شرط ایمان در آن خانواده برقرار باشد. وجود باورهای مذهبی تأثیر بسیار زیادی در استحکام خانواده دارد. نداشتن ایمان به خدا موجب می شود که فرد انسجام و آرامش نداشته باشد و همین منشأ اختلاف های بسیاری در زندگی فرد می شود (سالاری فر، ۱۳۷۹).

رضایت متقابل زوجین یکی از مهم ترین مسایل در خانواده هاست. همه زوج ها به دنبال آنند که از زندگی زناشویی خود لذت ببرند و احساس رضایت داشته باشند. بسیاری از خانواده ها از نارضایتی از روابط متقابل خود رنج می برند و در پی یافتن راهی برای حل مشکل خویش هستند. امروزه در جامعه ما شاهد بالا رفتن سن ازدواج، افزایش اختلافات خانوادگی، افزایش آمار طلاق، و... هستیم. یکی از علل عمده طلاق و شاید مهم ترین آن ها، نا رضایتی از رابطه زناشویی است.

وجود هر نابسامانی و یا عدم بی رضایتی در خانواده بین زوجین نه تنها بر زندگی خصوصی ایشان، بلکه بر زندگی نونهالان و حتی در مواردی والدین آن ها نیز تأثیر گذار است؛ زیرا که در جامعه ما ازدواج و طلاق اموری نیستند که صرفاً فردی باشند، بلکه از دسته امور جمعی محسوب و به خانواده و جامعه مربوط می شوند.

پیشینه پژوهش

دین داری از جمله موضوعاتی است که علما و نظریه پردازان دینی در داخل و خارج از کشور پیوسته در مباحث مختلف آن را مورد ارزیابی قرار داده اند؛ از جمله این موارد می توان نقش دین در زندگی جمعی و فردی، لزوم دین و علل گرایش به دین، آثار اجتماعی دین و نقش دین در سلامت جسم و روح را نام برد.

اورتینکال و ونستیوگن، ۲۰۰۶ در مقایسه و بررسی زوج هایی که تا به حال فقط یک بار ازدواج نموده اند با زوج هایی که سابقه چندین بار ازدواج را داشتند، به این نتیجه رسیدند که مذهبی بودن، همبستگی مثبت معنا داری با رضایت مندی زناشویی دارد (اورتینکال و ونستیوگن، ۲۰۰۶).

بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین

در مطالعه دیگری که توسط احمدی، ۲۰۰۸ تحت عنوان بررسی دین داری و رضایت مندی زناشویی در ایران، بر روی ۶۶۰ زوج تهرانی انجام داده اند، نتایج حاکی از این امر بود که، بین دین داری و رضایت مندی زناشویی رابطه معنا داری وجود دارد و افزایش دین داری و مذهبیت باعث افزایش رضایت مندی زناشویی می گردد (احمدی، ۲۰۰۸).

هانلر و گنچوز، ۲۰۰۵ در یکی از مطالعات خود که بر روی زوج های اهل ترکیه انجام دادند، به این نتیجه رسیدند که مذهبی بودن تأثیر عمده ای بر رضایت زناشویی دارد. اما مذهبی بودن نمی تواند در حل بیشتر مسائل زناشویی زوجین کمک کننده باشد (هانلر و گنچوز، ۲۰۰۵).

سولیوان، ۲۰۰۱ در تحقیقات خود نشان داد که افرادی که در سطح بالاتری از دین دار بودن قرار دارند، نسبت به افرادی که سطح دین داری پایین تری دارند، از ثبات زناشویی بیشتر و از ازدواج خود راضی تر بنظر می رسند (سولیوان، ۲۰۰۱).

ماهانی و همکاران، ۲۰۰۴ بعد از بررسی تحقیقات خود به این نتیجه رسیدند که دین موجب افزایش مشارکت کلامی و کاهش پرخاشگری کلامی و تعارض زناشویی می شود و در نتیجه موجب افزایش رضایت از روابط متقابل زوجین می گردد (ماهانی و همکاران، ۲۰۰۴).

شرکات، ۲۰۰۴ بعد از تحقیق خود به این نتیجه رسید که اختلاف دینی در خانواده ها، موجب بروز مشکلات برای ازدواج می شود که منجر به کاهش رضایت از روابط متقابل و افزایش تعارضات زناشویی و طلاق می گردد (شرکات، ۲۰۰۴).

باتلر و همکاران، ۲۰۰۲ نشان دادند که عبادت و نیایش موجب همدلی، درک، تعهد، انعطاف پذیری در روابط، احساس مسؤوَلیت پذیری و استفاده از خود مداخله ای برای حل تعارض می شود (باتلر و همکاران، ۲۰۰۲).

هیتون، ۲۰۰۲ نیز با تکیه بر نتایج پیدایش ملی ۱۹۹۵، رشد خانواده در ایالت متحده آمریکا، به این نتیجه رسید که: نداشتن تشابه اعتقادی، ثبات زناشویی را کاهش می دهد (هیتون، ۲۰۰۲). اسپرواسکی و هاگستون، ۱۹۸۷ نشان دادند که افرادی که مدت طولانی با هم زندگی کرده بودند، مذهب را به عنوان مهم ترین عامل رضامندی در ازدواج تلقی کرده اند. (به نقل از غباری بناب، ۱۳۷۴).

میر سرابی، ۱۳۸۳ در پژوهش خود تحت عنوان رابطه بین جهت گیری مذهبی درونی و بیرونی، با رضایت زناشویی بین دانشجویان دانشگاه های شهر تهران اعلام می دارد که تجزیه و تحلیل داده ها حاکی از این امر است که بین جهت گیری مذهبی درونی و بیرونی و رضایت زناشویی، رابطه معنا داری وجود ندارد.

از طرفی میزان رضایت مندی زناشویی افراد رابطه معنا داری با نوع جهت گیری مذهبی و سالهای ازدواج ندارد (میر سرابی، ۱۳۸۳).

نیکویی، ۱۳۸۳ در پژوهش خود تحت عنوان بررسی رابطه دین داری و رضایت مندی زناشویی در بین زوج های شهر تهران اینگونه اظهار می دارد که همبستگی معنا داری بین جهت گیری دینی درونی و عمل به باورهای دینی و رضایت مندی زناشویی وجود دارد و همچنین همبستگی معنا داری بین جهت گیری دینی بیرونی و رضایت مندی زناشویی وجود ندارد (نیکویی، ۱۳۸۳).

حیدری، ۱۳۸۲ در پژوهش خود تحت عنوان بررسی رابطه جهت گیری مذهبی و رضایت مندی از زندگی زناشویی به این نتیجه رسید که بین جهت گیری دینی و رضامندی زناشویی آزمودنی ها رابطه مثبت معنی داری وجود دارد (حیدری، ۱۳۸۲).

عطاری و همکاران، ۱۳۸۵ در پژوهشی تحت عنوان بررسی رابطه ساده و چندگانه نگرش مذهبی، خوشبختی، سبکهای دلبستگی با رضایت زناشویی دانشجویان مرد متأهل دانشگاه شهید چمران اهواز، اعلام داشتند که عوامل مختلفی به استحکام و دوام خانواده تأثیر می گذارد که از جمله آن ها رضایت بین زوجین است. رضایت زناشویی یکی از مهم ترین عوامل اثر گذار بر عمل کرد خانواده می باشد (عطاری و همکاران، ۱۳۸۵).

حافظ شعرباف، ۱۳۷۹ در پژوهش خود تحت عنوان مقایسه ویژگی شخصیتی زنان متأهل شاغل و خانه دار شهرستان مشهد و ارتباط آن ویژگی های رضامندی زناشویی اعلام داشت که وجود باورهای مذهبی نیز تأثیر بسزایی در استحکام خانواده دارد (حافظ شعرباف، ۱۳۷۹).

موسوی، ۱۳۷۴ در پژوهش خود ذیل عنوان بررسی عوامل مؤثر در رضایت مندی زندگی زناشویی در سه گروه پزشکان، کارمندان و کارگران شهر تهران، به این نتیجه رسیدند که عوامل اقتصادی، اعتقادات مذهبی، آداب و سنن، ارضای عاطفی، ارضاء جنسی و تفاهم فکری، با رضایت مندی زناشویی ارتباط معنا داری دارد و بین عامل تحصیلات زن و شوهر با رضایت مندی از زندگی زناشویی ارتباط معنا داری وجود ندارد. همچنین مقایسه نگرش سه گروه در رابطه با تأثیر فوق در رضایت مندی زناشویی نشان داد، که تنها دو عامل مذهب و تحصیلات بین گروه ها تفاوت معنی داری وجود دارد. (موسوی، ۱۳۷۴).

با توجه به مطالب ذکر شده، و با توجه به اینکه در کشور ما مذهب رسمی کشور، اسلام می باشد و نیز قانون اساسی کشورمان که از شرع مقدس اسلام برگرفته شده، و اهمیت زیادی برای خانواده و قداست آن در نظر گرفته شده است؛ آیا رضایت از روابط متقابل در زوجین، در افرادی که دین داری عمیق تری دارند بیشتر است یا خیر؟

با توجه به اینکه بیشتر تحقیقات، ارتباط مثبت را بین دین داری و رضایت از ارتباط میان زوجین یا همان رضایت مندی زوجین نشان می دهند و برخی تحقیقات، دین را تنها عامل ثبات و پایداری زناشویی می دانند، این سؤالات مطرح می شود که چرا برخی از افراد متدین، از روابط متقابل خود با همسرانشان احساس رضایت مندی و خشنودی ندارند و علت این امر را در کدام از قسمت دین داری ایشان می توان بررسی کرد؟

بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین

فرضیه های پژوهش

- ۱- به نظر می رسد، میان دین داری و رضایت از روابط متقابل زوجین رابطه وجود دارد.
- ۲- به نظر می رسد، میان جهت گیری دینی بیرونی و رضایت از روابط متقابل زوجین رابطه وجود دارد.
- ۳- به نظر می رسد، میان جهت گیری دینی درونی و رضایت از روابط متقابل زوجین رابطه وجود دارد.
- ۴- به نظر می رسد، میان عمل کردن به باورهای مذهبی و رضایت از روابط متقابل زوجین رابطه وجود دارد.

تعاریف مفهومی متغیرها

دین داری

دین داری، یک نظام عملی مبتنی بر اعتقاد است که در قلمرو ابعاد فردی و اجتماعی از جانب پروردگار، برای هدایت انسان ها در مسیر رشد و کمال الهی ارسال گردیده و شامل: عقاید، باورها، نگرش و رفتارهاست که با هم پیوند داشته و یک احساس جامعیت را برای فرد تدارک می بیند (آرین، ۱۳۷۸).

جهت گیری دینی درونی

جهت گیری دینی به صورت یک چهارچوب معنا بخش می باشد که بر حسب تمام زندگی شناخته می شود (دوناهو، ۱۹۸۵، به نقل از میرسرابی، ۱۳۸۳). اشخاص با جهت گیری دینی درونی، به ایمان، به منزله یک ارزش متعالی می نگرند، و در اعمال خود پایبند به اعتقادات دینی می باشند و برای این افراد نیازهای غیر دینی هر قدر هم که مهم باشند، اهمیت غایی کمتری دارند. لذا تا آنجا که ممکن است به درونی ساختن ارزش های دینی می پردازند و از دین به طور کامل پیروی می کنند. افراد با چنین جهت گیری با دین زندگی می کنند.

جهت گیری دینی بیرونی

افراد با جهت گیری بیرونی، دارای باورهای دینی هستند که فقط اهدافی ابزاری دارند و این افراد در پی سودجویی هستند و دین را برای رفع سایر نیازها و کسب آسایش و امنیت فردی و اجتماعی و جلب نظر اجتماعی به کار می برند. به عبارت دیگر دین برای چنین اشخاصی وسیله ای می باشد تا به هدف های دیگری که برای آن ها مهم تر می باشند برسند (آپورت، ۱۹۶۷).

عمل به باورهای مذهبی

عمل به باورهای مذهبی در این پژوهش شامل چهار حوزه عمل به واجبات، عمل به مستحبات، فعالیت های دینی (عضویت گروه دینی و...) و در نظر گرفتن دین در تصمیم گیری ها و انتخاب های زندگی می شود (گلزاری، ۱۳۸۰).

رضایت از روابط متقابل زوجین (رضایت مندی زناشویی)

رضایت از روابط متقابل زوجین در حقیقت امر همان رضایت از زندگی زناشویی است و احساس خوشایندی، رضایت مندی، لذت تجربه شده به وسیله یک زوج هنگامی که تمام جنبه های زندگی زناشویی خود را مورد توجه قرار می دهند (هاکینز، ۱۹۸۹، به نقل از اولسون، ۱۹۹۴). در پژوهش حاضر، هر جا که سخن از رضایت از روابط متقابل زوجین به میان آید، در حقیقت همان معنای رضایت مندی زناشویی را بیان داشته و بالعکس.

روش تحقیق

در این پژوهش، جامعه آماری شامل کلیه زوجین ساکن در مناطق ۱۸ و ۶ شهر تهران، در سال ۱۳۹۰-۱۳۸۹ در نظر گرفته شده که مشتمل بر ۴۰۰ آزمودنی (۲۰۰ زوج) بودند. پس از تصویب جامعه آماری توسط شورای آموزشی دانشگاه علوم تحقیقات (دانشکده علوم انسانی)، با گرفتن مجوز جهت تکمیل پرسش نامه و ارائه آن به شهرداری های منتخب مربوط (مناطق ۶ و ۱۸ شهر تهران)، از منطقه ۱۸ شهرداری تهران که دارای ۷ ناحیه بود به صورت تصادفی ۴ ناحیه، و از منطقه ۶ شهرداری که دارای ۶ ناحیه بود به صورت تصادفی ۳ ناحیه منتخب گشته است و باز از هر ناحیه به صورت قرعه کشی ۴ خیابان اصلی و از هر خیابان اصلی به صورت قرعه کشی ۴ کوچه و از هر کوچه پلاک های زوج منازل در نظر گرفته شده است و با نشان دادن مجوز و ارائه توضیحات کافی به زوجین ساکن در منازل ذکر شده اقدام با ارائه پرسش نامه کرده و فردای آن روز جهت تحویل گرفتن پرسش نامه ها عمل شده است لازم به ذکر است که جهت اجرای تحویل پرسش نامه ها از یک گروه ۴ نفری شامل ۲ زن و دو مرد استفاده شد که همگی آشنا با امور پژوهشی و بر امر ارائه و تکمیل پرسش نامه ها واقف بودند. لازم به ذکر است که در روش نمونه گیری این پژوهش، از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای استفاده شده است.

بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین

ابزار سنجش اطلاعات

جهت گیری های درونی / بیرونی آلپورت و پرسش نامه رضایت زناشویی اینریچ و پرسش نامه عمل به باورهای مذهبی نظام باورها (SBI-15-R) استفاده شده است که در این قسمت هر یک از ابزارها توضیح داده خواهد شد.

۱. مقیاس پرسش نامه جهت گیری دینی (درونی - برونی) آلپورت (Ros)

اندازه گیری رابطه بین دین و پدیده های روان شناسی به آغاز قرن اخیر باز می گردد. در سال های اخیر محققین در حوزه روان شناسی دین در تلاش بوده اند تا الگوهای مناسبی برای اندازه گیری پدیده های روان شناختی در ارتباط با بعد معنوی انسان بیابند (گورساج، ۱۹۸۸، به نقل از جان بزرگی، ۱۳۷۸). یکی از مقیاسهایی که در این زمینه ساخته شده و مورد توجه بسیار قرار گرفته است، مقیاس جهت گیری دینی درونی و برونی آلپورت می باشد.

بر اساس نظریه آلپورت، مذهب درونی، مذهبی فراگیر و دارای اصول سازمان یافته و درونی شده است. در حالی که مذهب بیرونی امری است خارجی که ابزاری برای ارضای نیازهای فردی از قبیل مقام و امنیت مورد استفاده قرار می گیرد، منظور آلپورت از جهت گیری دینی درونی عبارتند از یک تعهد انگیزشی فراگیر که غایت و هدف است نه وسیله ای برای دستیابی به اهداف فردی (جان بزرگی، ۱۳۷۸).

آلپورت و راس در سال ۱۹۵۰ این مقیاس را برای سنجش جهت گیری های درونی و بیرونی مذهب تهیه کردند. در مطالعات اولیه ای که بر این مبنا صورت گرفت، مشاهده شد که همبستگی جهت گیری بیرونی با درونی (۰/۲۱) است (آلپورت و راس، ۱۹۶۷).

آلپورت بر مبنای کوشش های نظری اش سعی در ساختن مقیاسی برای اندازه گیری جهت گیری های دینی نمود. او به همین منظور یک مقیاس ۲۰ گزینه ای ساخت که ۱۱ گزینه آن به جهت گیری دینی بیرونی و ۹ گزینه آن به جهت گیری دینی درونی اشاره می کردند.

برای سنجش روایی این آزمون در ایران مقیاس جهت گیری درونی و برونی فگین به فارسی ترجمه شد و صحت ترجمه آن با باز خوانی توسط متخصصین دیگر و ترجمه دوباره آن به انگلیسی تصحیح گردید و سپس با باز نویسی های متعدد سعی در متناسب نمودن آن با بافت فرهنگی و دینی ایرانی گردید و گزینه ها بر اساس مقیاس لیکرت تنظیم گردید. اعتبار این مقیاس توسط جان بزرگی در یک نمونه ۲۳۵ نفری از دانشجویان استان تهران با اعتبار ۰/۷۳۷ بر اساس آلفای کرونباخ مورد آزمون قرار گرفته است.

در پژوهشی دیگر نیز که در سال (۱۳۷۸) توسط مختاری در یک نمونه ۱۰۰ نفری از دانشجویان دانشگاه تهران صورت گرفت، اعتبار این مقیاس به روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید که ضریب آلفای آن معادل ۰/۷۱۲ به دست آمد (مختاری، ۱۳۷۹).

۲. مقیاس پرسش نامه پر بارسازی (جهت سنجش و اندازه گیری میزان رضایت از روابط متقابل زوجین) پرسش نامه پر بارسازی به عنوان یک ابزار معتبر در تحقیقات متعددی برای بررسی میزان رضایت از زندگی زناشویی مورد استفاده قرار گرفته است.

برای بررسی میزان رضایت از روابط متقابل زوجین (رضایت مندی زناشویی)، پرسش نامه Enrich انتخاب شده است. این پرسش نامه به عنوان یک ابزار تحقیق معتبر در بسیاری از تحقیقات مورد استفاده محققین بوده است. اولسون، از این پرسش نامه برای بررسی رضایت زناشویی استفاده نموده و معتقد است که این مقیاس، مربوط می شود به تغییراتی که در طول حیات آدمی رخ می دهد و همچنین در این خصوص به تغییراتی که در خانواده به وجود می آید، حساس است. هر یک از موضوع های این پرسش نامه، در ارتباط با یکی از زمینه های مهم است. ارزیابی این زمینه ها در درون یک رابطه زناشویی، می تواند مشکلات بالقوه زوج ها را توصیف کند یا می تواند زمینه های نیرومندی و تقویت آن ها را مشخص نماید. این ابزار همچنین می تواند به عنوان یک ابزار تشخیصی برای زوج هایی که در جستجوی مشاوره زناشویی و به دنبال تقویت رابطه زناشویی خود هستند، استفاده شود.

این مقیاس در ابتدا برای توصیف پویایی های ازدواج، جهت پژوهش ایجاد شد. اما اندک زمانی نگذشت که بعنوان یک ابزار تشخیصی، برای زوج های متأهلی که به دنبال مشاوره ازدواج و غنی سازی آن بودند به کار گرفته شد (اولسون، ۱۹۸۹، به نقل از نیکویی، ۱۳۸۳).

نسخه اصلی آزمون دارای ۱۱۵ سؤال است که شامل ابعاد و موضوعات شخصیتی، ارتباطات، حل تعارض، مسائل مالی، اوقات فراغت، روابط جنسی، تربیت فرزند، ارتباط با خانواده اصلی و دوستان، نقش های همسری و جهت گیری مذهبی و معنوی می باشد.

در تحقیق سلیمانیان (۱۳۷۳) با عنوان "بررسی تفکرات منطقی و غیر منطقی بر نارضایتی از زندگی زناشویی" اعتبار و روایی این پرسش نامه محاسبه شد. ضریب اعتبار آن از طریق ضریب آلفا محاسبه و عدد ۰/۹۳ به دست آمد. در تحقیق نامبرده ۴۷ سؤال که از همبستگی نسبتاً بالایی برخوردار بودند، انتخاب شده است و مجدداً ضریب آلفا محاسبه گردید که ضریب اعتبار ۰/۹۵ به دست آمد.

۳. مقیاس پرسش نامه نظام باورها (SBI-15-R)

هالند و همکاران (۱۹۹۸) پرسش نامه نظام باورها را به منظور سنجش باورها و عقاید مذهبی نه چندان آشکار، تهیه کردند. آزمون هایی که بیشتر برای ارزیابی نگرش دینی افراد به کار می رفت، بیشتر بر فعالیت های مذهبی تکیه داشتند و به طور مشخص به باورها و عقاید شخصی فرد نمی پرداخت. این آزمون فرم تجدید نظر شده و کوتاه شده پرسش نامه SBI-54-R است، که به دلیل طولانی بودن، با استفاده از روش تحلیل ساختاری کوتاه شده است. فرم کنونی پرسش نامه نظام باورها از ۱۵ عبارت تشکیل شده است که آزمودنی باید میزان موافقت یا مخالفت خود با هر یک از آن عبارات را در یک مقیاس لیکرت ۴ درجه ای مشخص سازد. این ابزار از دو زیر مقیاس تشکیل شده است: زیر مقیاس

بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین

اعتقادات و اعمال مذهبی، که شامل ۱۰ عبارت و میزان شرکت در مراسم و اعمال مذهبی و اعتقاد به وجود پروردگار را مورد ارزیابی قرار می دهد و زیر مقیاس حمایت اجتماعی، که میزان حمایتی را که فرد از گروه دینی و مذهبی خود دریافت می کند می سنجد و دارای ۵ عبارت است. نمره بالای فرد در این مقیاس نشان دهنده مذهبی بودن وی خواهد بود.

یافته های پژوهش

فرضیه اول

میان دین داری و رضایت از روابط متقابل زوجین رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۱_ آزمون همبستگی پیرسون دو متغیر دین داری و رضایت از روابط متقابل زوجین

متغیر ۱	متغیر ۲	مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
دین داری	رضایت از روابط متقابل زوجین	۰/۱۹۳	۰/۰۰۰

با توجه به جدول شماره ۱ مشاهده می شود سطح معنی داری آزمون کمتر ۰/۰۰۰ از ۰/۰۵ می باشد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت رابطه معنی داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی (۰/۱۹۳) بین دو متغیر رابطه مستقیم برقرار است، یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش می یابد.

بنابراین می توان نتیجه گرفت میان دو متغیر دین داری و رضایت از روابط متقابل زوجین ارتباط معنی داری وجود دارد. جهت این رابطه مستقیم است، یعنی هرچه دین داری فرد افزایش یابد رضایت از روابط متقابل زوجین افزایش می یابد.

همچنین، با توجه به میزان همبستگی به دست آمده ($R=0.193$) علی رغم وجود رابطه بین دو متغیر، میزان همبستگی بین آن ها در سطح بسیار ضعیفی می باشد.

فرضیه دوم

میان جهت گیری دینی بیرونی و رضایت از روابط متقابل زوجین رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۲_ آزمون همبستگی پیرسون دو متغیر جهت گیری دینی بیرونی و رضایت از روابط متقابل زوجین

متغیر ۱	متغیر ۲	مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
جهت گیری دینی بیرونی	رضایت از روابط متقابل زوجین	-۰/۵۰۸	۰/۰۰۰

با توجه به جدول شماره ۲ مشاهده می شود سطح معنی داری آزمون $0/000$ کمتر از $0/05$ می باشد. بنابراین با اطمینان 95% می توان گفت رابطه معنی داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به منفی بودن علامت ضریب همبستگی ($-0/508$) بین دو متغیر رابطه معکوس برقرار است، یعنی با افزایش یکی دیگری کاهش می یابد و بالعکس می یابد.

بنابراین می توان نتیجه گرفت میان دو متغیر جهت گیری دینی بیرونی و رضایت از روابط متقابل زوجین ارتباط معنی داری وجود دارد. جهت این رابطه معکوس است یعنی هرچه جهت گیری دینی بیرونی فرد افزایش یابد، رضایت از روابط متقابل زوجین کاهش می یابد.

همچنین، با توجه به میزان همبستگی بدست آمده ($R = -0/508$) علی رغم وجود رابطه بین دو متغیر، میزان همبستگی بین آن ها در سطح متوسط می باشد.

فرضیه سوم

میان جهت گیری دینی درونی و رضایت از روابط متقابل زوجین رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۳ آزمون همبستگی پیرسون دو متغیر جهت گیری دینی درونی و رضایت از روابط متقابل زوجین

متغیر ۱	متغیر ۲	مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
جهت گیری دینی درونی	رضایت از روابط متقابل زوجین	$0/49$	$0/000$

با توجه به جدول شماره ۳ مشاهده می شود سطح معنی داری آزمون $0/000$ کمتر از $0/05$ می باشد. بنابراین با اطمینان 95% می توان گفت رابطه معنی داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی ($0/49$) بین دو متغیر رابطه مستقیم برقرار است، یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش می یابد.

بنابراین می توان نتیجه گرفت میان دو متغیر جهت گیری دینی درونی و رضایت از روابط متقابل زوجین ارتباط معنی داری وجود دارد. جهت این رابطه مستقیم است یعنی هرچه جهت گیری دینی درونی فرد افزایش یابد، رضایت از روابط متقابل زوجین افزایش می یابد.

همچنین، با توجه به میزان همبستگی به دست آمده، ($R = 0/49$) علی رغم وجود رابطه بین دو متغیر، میزان همبستگی بین آن ها در سطح متوسطی می باشد.

بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین

فرضیه چهارم

میان عمل کردن به باورهای مذهبی و رضایت از روابط متقابل زوجین رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۴ آزمون همبستگی پیرسون دو متغیر عمل به باورهای مذهبی و رضایت از روابط متقابل زوجین

متغیر ۱	متغیر ۲	مقدار ضریب همبستگی پیرسون	سطح معنی داری
عمل به باورهای مذهبی	رضایت از روابط متقابل زوجین	۰/۴۰۳	۰/۰۰۰

با توجه به جدول شماره ۴ مشاهده می شود سطح معنی داری آزمون ۰/۰۰۰ کمتر از ۰/۰۵ می باشد. بنابراین با اطمینان ۹۵٪ می توان گفت رابطه معنی داری بین دو متغیر مورد بررسی وجود دارد. با توجه به مثبت بودن علامت ضریب همبستگی (۰/۴۰۳) بین دو متغیر رابطه مستقیم برقرار است، یعنی با افزایش یکی دیگری نیز افزایش می یابد.

بنابراین می توان نتیجه گرفت میان دو متغیر عمل به باورهای مذهبی و رضایت از روابط متقابل زوجین ارتباط معنی داری وجود دارد. جهت این رابطه مستقیم است یعنی هرچه عمل به باورهای مذهبی فرد افزایش یابد رضایت از روابط متقابل زوجین افزایش می یابد. همچنین، با توجه به میزان همبستگی به دست آمده ($R = 0/403$)، علی رغم وجود رابطه بین دو متغیر، میزان همبستگی بین آن ها در سطح متوسطی می باشد.

بررسی رابطه بین متغیر وابسته رضایت از روابط متقابل زوجین و متغیرهای مستقل (جهت گیری دینی بیرونی، جهت گیری دینی درونی، عمل به باورهای مذهبی) با کمک رگرسیون

معادله رگرسیون به منظور تعیین رابطه بین متغیرهای مستقل (جهت گیری دینی بیرونی، جهت گیری دینی درونی، عمل به باورهای مذهبی) و متغیر وابسته (رضایت از روابط متقابل زوجین) بررسی می شود. مقدار ضریب تعیین بیان کننده این است که چه مقدار از تغییرات متغیر وابسته به کمک متغیرهای مستقل تبیین می شود. با کمک ضرایب بتا می توان معادله رگرسیونی را نوشت. همچنین ضرایب بتای استاندارد شده در تعیین سهم نسبی هر متغیر در تغییرات متغیر وابسته مؤثر است. ضریب بتای هر متغیر مستقلی که بیشتر بود به معنای این است که سهم نسبی بیشتری در تغییرات متغیر وابسته دارد.

جدول شماره ۵ خلاصه مدل

خطای انحراف از برآورد	ضریب تعیین R Square	ضریب همبستگی R
۲۳/۶۹۹	۰/۲۹۷	۰/۵۴۵

با توجه به جدول شماره ۵ مقدار ضریب همبستگی چندگانه مدل رگرسیونی برابر ۰/۵۴۵ است. مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۲۹۷ است یعنی ۲۹/۷٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل تبیین می شود و خطای انحراف از برآورد ۲۳/۶ است.

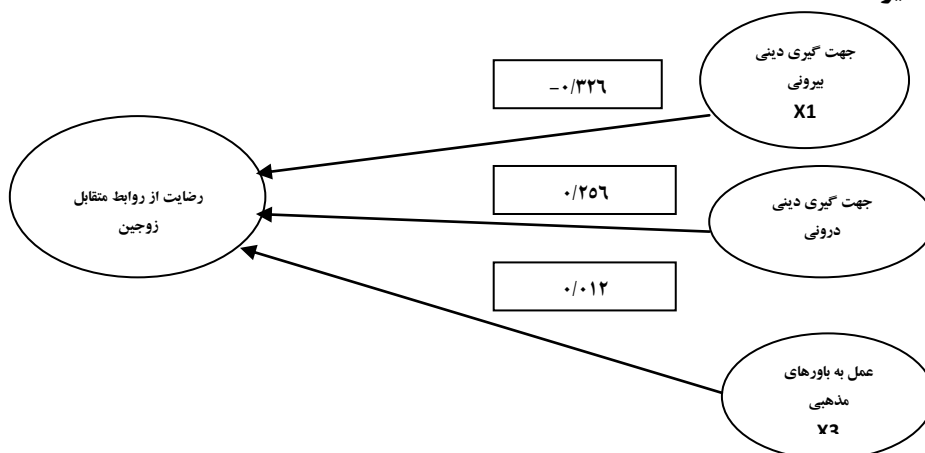
جدول شماره ۶ ضرایب رگرسیونی

ضریب بتای استاندارد شده	ضریب بتا	سطح معنی داری
	۱۷۹/۳۸۶	۰/۰۰۰
عدد ثابت (عرض از مبدأ)		
جهت گیری دینی بیرونی	-۰/۳۲۶	۰/۰۰۰
جهت گیری دینی درونی	۰/۲۵۶	۰/۰۰۳
عمل به باورهای مذهبی	۰/۰۱۲	۰/۸۲۷

با توجه به جدول فوق مشاهده می شود سطح معنی داری دو متغیر مستقل جهت گیری دینی بیرونی (۰/۰۰۰) و جهت گیری دینی درونی (۰/۰۰۳) کمتر از ۰/۰۵ می باشد، بنابراین وارد مدل رگرسیونی می شوند و سطح معنی داری متغیر عمل به باورهای مذهبی (۰/۸۲۷) بیشتر از ۰/۰۵ می باشد، بنابراین وارد مدل رگرسیونی نمی شود.

جهت مقایسه ی بهتر متغیر ها مدل را براساس ضرایب استاندارد شده بتا می توان گفت: با توجه به اینکه مدل رگرسیونی را بر اساس ضرایب استاندارد شده نوشته ایم می توان گفت در رضایت از روابط متقابل متقابل زوجین بیشترین سهم متعلق به متغیر جهت گیری دینی بیرونی است زیرا بیشترین قدر مطلق ضریب بتای استاندارد شده را دارد.

تحلیل مسیر

بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین

با کمک تحلیل رگرسیون به بررسی مدل تحقیق می پردازیم. ضریب مسیر در هریک از روابط بالا به کمک ضرایب استاندارد به دست آمده در رگرسیون خطی، محاسبه می شود. با توجه به مقدار R^2 می توان نتیجه گرفت تنها ۲۹/۷٪ از تغییرات رضایت از روابط متقابل زوجین به کمک سه متغیر جهت گیری دینی بیرونی، جهت گیری دینی درونی و عمل به باورهای مذهبی تبیین می شود و ۷۰/۳٪ تغییرات مربوط به سایر عوامل می باشد.

بحث و نتیجه گیری

در این تحقیق تلاش ما "بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین در مناطق (۱۸ و ۶) شهر تهران در سال ۱۳۸۹ می باشد". لازم به یادآوری است که هدف اصلی از این بررسی تبیین این مسأله و شناسایی عوامل مؤثر بر آن است.

پاسخ به پرسش نخست پژوهش، بخش توصیفی تحقیق را شکل می دهد. برای پاسخ به سؤال دوم نظریه های مختلفی مورد بررسی قرار گرفت و هر یک از این نظریات منبع الهام یک متغیر بوده است. با توجه به نظریات مختلف، عوامل مؤثری چون دین داری، جهت گیری دینی بیرونی، جهت گیری دینی درونی و عمل به باورهای مذهبی شناسایی گردید، سپس تمامی متغیرها مورد نظر در قالب یک مدل منسجم در ارتباط با متغیر تابع قرار گرفتند که هر یک مبین یک فرضیه می باشد. به این ترتیب تعدادی سؤال و فرضیه تحقیق مطرح گردید برای آزمون کردن این فرضیه ها جامعه آماری کلیه زوجین ساکن در مناطق ۱۸ و ۶ شهر تهران انتخاب شدند؛ آنگاه به منظور جمع آوری و سنجش متغیر تابع و آزمون فرضیه های تحقیق پرسش نامه هایی مد نظر قرار گرفته شد و اطلاعات لازم جمع آوری شد، پس از آنکه از ابزارهای اندازه گیری اطمینان حاصل شد و اطلاعات مورد نیاز جمع آوری گردید. آزمون آماری متناسب با فرضیه های تحقیق به کار گرفته شد که مهم ترین آن ها آزمون همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون و تحلیل مسیر بود.

در حالت کلی دین داری بر رضایت از روابط متقابل زوجین تأثیر مستقیم دارد. بنابراین می توان نتیجه گرفت میان دو متغیر دین داری و رضایت از روابط متقابل زوجین ارتباط معنی داری وجود دارد. جهت این رابطه مستقیم است، یعنی هرچه دین داری فرد افزایش یابد، رضایت از روابط متقابل زوجین افزایش می یابد. که با تحقیقات پیشین سازگاری دارد (نیکویی، ۱۳۸۳؛ حیدری، ۱۳۸۳؛ موسوی، ۱۳۷۴؛ اسپرواسکی و هاگستون، ۱۹۸۷؛ (به نقل از غباری بناب،)؛ ۱۳۷۴؛ ماهانی و همکاران، ۲۰۰۴؛ ماسینی، ۱۹۸۴؛ اسنو و کامپتن، ۱۹۶۶؛ هیتون، ۲۰۰۲؛ احمدی، ۲۰۰۸؛ سالیوان، ۲۰۰۱؛ هانلر و گنچوز، ۲۰۰۵؛ اورتینکال و ونستیوگن، ۲۰۰۶).

جهت گیری دینی بیرونی بر رضایت از روابط متقابل زوجین تأثیر معکوس دارد؛ یعنی با افزایش یکی دیگری کاهش می یابد و بالعکس می یابد. که با تحقیقات پیشین سازگاری ندارد زیرا در این تحقیقات

رابطه مستقیم بین جهت گیری دینی بیرونی بر روابط متقابل زوجین تأثیر مستقیم تأیید شده است (میرسرایی، ۱۳۸۳؛ نیکویی، ۱۳۸۳؛ حیدری، ۱۳۸۳؛ موسوی، ۱۳۷۴؛ اسپرواسکی و هاگستون، ۱۹۸۷؛) به نقل از غباری بناب)؛ ۱۳۷۴؛ ماهانی و همکاران، ۲۰۰۴؛ ماسینی، ۱۹۸۴؛ اسنو و کامپتن، ۱۹۶۶؛ هیتون، ۲۰۰۲؛ احمدی، ۲۰۰۸).

جهت گیری دینی درونی بر رضایت از روابط متقابل زوجین تأثیر مستقیم دارد؛ بنابراین می توان نتیجه گرفت میان دو متغیر جهت گیری دینی درونی و رضایت از روابط متقابل زوجین ارتباط معنی داری وجود دارد. جهت این رابطه مستقیم است یعنی هرچه جهت گیری دینی درونی فرد افزایش یابد، رضایت از روابط متقابل زوجین افزایش می یابد، که با تحقیقات پیشین سازگاری دارد (نیکویی، ۱۳۸۳؛ حیدری، ۱۳۸۳؛ موسوی، ۱۳۷۴؛ اسپرواسکی و هاگستون، ۱۹۸۷؛) (به نقل از غباری بناب)؛ ۱۳۷۴؛ ماهانی و همکاران، ۲۰۰۴؛ ماسینی، ۱۹۸۴؛ اسنو و کامپتن، ۱۹۶۶؛ هیتون، ۲۰۰۲؛ احمدی، ۲۰۰۸). اما در تعدادی تحقیقات دیگر تأثیر مستقیم جهت گیری دینی درونی بر رضایت از روابط متقابل تأیید نشد (میرسرایی، ۱۳۸۳).

عمل کردن به باورهای مذهبی بر رضایت از روابط متقابل زوجین تأثیر مستقیم دارد، بنابراین می توان نتیجه گرفت میان دو متغیر جهت گیری دینی درونی و رضایت از روابط متقابل زوجین ارتباط معنی داری وجود دارد. جهت این رابطه مستقیم است یعنی هرچه جهت گیری دینی درونی فرد افزایش یابد، رضایت از روابط متقابل زوجین افزایش می یابد. که با تحقیقات پیشین سازگاری دارد (گرانر، ۱۹۸۵، به نقل از بائلر و همکاران، ۲۰۰۲). با توجه به مقدار R^2 می توان نتیجه گرفت تنها ۲۹/۷٪ از تغییرات رضایت از روابط متقابل زوجین به کمک سه متغیر جهت گیری دینی بیرونی، جهت گیری دینی درونی و عمل به باورهای مذهبی تبیین می شود و ۷۰/۳٪ تغییرات مربوط به سایر عوامل می باشد. با توجه به نتایج به دست آمده و مطالب ذکر شده، می توان اینگونه استنتاج کرد که به کارگیری آیین ها و باورهای دینی، این امکان را به فرد می دهد تا او را به سوی کمال واقعی و تعالی و در نتیجه رضایت مندی بیشتر هدایت نمایند. مذهب راهنمایی هایی کلی در اختیار انسان ها قرار می دهد که با عمل به این راهنمایی ها و فرائض، استحکام و تداوم بیشتر پیوند زناشویی را به دنبال خواهد داشت. این راهنمایی ها و قوانین در مورد روابط زناشویی و جنسی، نقشهای جنسیتی، نحوه حل تعارضات زوجین و... می باشد (ماهونی، ۲۰۰۳). یکی از دلایلی که نشان دهنده این امر می باشد که باورهای دینی و مذهبی می تواند دیدگاه فکری زوجین را تحت تأثیر قرار دهند این است که افراد با چنین دیدگاهی، ازدواج و پیوند زناشویی را یک امر مقدس تصور میکنند و ازدواج را امری دارای کیفیتی معنوی می دانند. وجود باور دینی مشترک و همسان بین زوجین، می تواند به رضایت زناشویی بیشتر منتهی گردد. مذهب می تواند از طریق انتقال مفاهیم معنوی و ارزش های مشترک، اختلاف نظر بین افراد را تعدیل نماید. همچنین طبق نتایج به

بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین

دست آمده در این پژوهش، شخصی که به صورت درونی و با شناخت کامل و آگاهی منطقی به ایمان قلبی و یقین واقعی رسیده باشد، با ایمان درونی خویش تحت هر شرایطی که باشد اطاعت از فرامین و دستورهای الهی را واجب دانسته و بدان عمل می کند و برای تمامی ارزش های دینی و معنوی، به عنوان جزو لازم زندگی خویش احترام می گذارد. و در غیر این صورت اگر شخصی فقط و فقط ایمان را جهت کسب امتیازات اجتماعی و بهره برداری های دنیوی و یا ترس از نکوهش و عقاب دیگران برگزیند، این اعمال نه تنها کم ترین تأثیر را در وی نخواهد داشت، حتی ممکن است تأثیر معکوس در وی ایجاد نماید. لذا چنین به نظر می رسد اشخاصی که جهت گیری دینی بیرونی دارند، با توجه به این که به دین یک گرایش ابزاری دارند؛ دچار کاستی هایی در ایمان و یقین قلبی خود هستند، پس ایمان آن ها نمی تواند تأثیر مثبتی در رضایت از روابط متقابل ایشان داشته باشد و بر عکس اشخاص دارای جهت گیری دینی درونی، به واسطه ی یقین قلبی و ایمان راستین به خدا، توانایی بیشتری برای بهبود تعاملات خود دارند و در نتیجه رضایت از روابط متقابل زناشویی بیشتری دارند.

پیشنهادات مبتنی بر یافته های پژوهش

همان طور که در پژوهش حاضر نتیجه حاصل این بود که دین داری بر روی رضایت از روابط متقابل زوجین اثر دارد، باید به این نکته توجه شود که چگونه می توان با تقویت دین داری، و بخصوص افزایش جهت گیری دینی درونی و عمل به باورهای مذهبی، رضایت از روابط متقابل زوجین را بالا برد. پیشنهاد می شود به منظور ارزیابی دقیق نوع دین داری و باورهای مذهبی، پرسش نامه ای متناسب با ویژگی های دینی و اسلامی مسلمانان ساخته شود. اجرای این طرح پژوهشی در نمونه ای بزرگتر، میت واند نتایجی مطمئن تر و داده های تعمیم پذیرتری را به دست دهد؛ و نیز تفاوت های مربوط به شرایط فرهنگی و وضع زندگی نیز می توانند از جمله ره آوردهای اجرای این طرح در نمونه های دیگر خصوصاً نمونه های شهرستانی و شرایط مختلف اجتماعی باشد. با توجه به یافته های پژوهش، تنها ۳۰٪ از تغییرات رضایت از روابط متقابل زوجین به کمک متغیرهای جهت گیری دینی بیرونی، جهت گیری های دینی، درونی و باورهای مذهبی، تبیین می شود و ۷۰٪ تغییرات مربوط به سایر عوامل می باشد، لذا بهتر است که نسبت به عواملی که ۷۰٪ از تغییرات رضایت مندی زناشویی را شامل می شوند دقت عمل شود و در تحقیقات بعدی مورد توجه قرار گیرند.

پیشنهادات کاربردی

برگزاری سمینارها و جلساتی با حضور صاحب نظران، مشاوران و روان شناسان با هدف به کارگیری مفاهیم دینی در فرآیند مشاوره در روان درمانی پیشنهاد می گردد. پیشنهاد می شود در جلسات مشاوره پیش از ازدواج، دین داری و باورهای مذهبی هر یک از زوجین به عنوان یک عامل تأثیر گذار بر رضایت از روابط متقابل زناشویی مورد بررسی و سنجش قرار گیرد.

به علت دسترسی نداشتن همگان به خدمات مشاوره ای به دلایل مختلف، پیشنهاد می شود از رسانه های گروهی به ویژه تلویزیون به عنوان پر مخاطب ترین وسیله ارتباط جمعی بر آگاهی دادن به زوج های جوان در مسائل خانوادگی و دینی استفاده شود.

منابع و مأخذ

- ۱- آرین، س.خ. (۱۳۷۸). بررسی روان درستی ایرانیان مقیم کانادا. پایان نامه چاپ نشده دکترا. گروه روان شناسی عمومی. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- ۲- جان بزرگی، م. (۱۳۷۷). بررسی اثر بخشی روان درمانگری با و بدون جهت گیری مذهبی اسلامی بر اضطراب و تنیدگی. تهران: مجله روان شناسی سال دوم. شماره ۸.
- ۳- حافظ شعرباف، م. (۱۳۷۹). مقایسه ویژگی های شخصیتی زنان متأهل شاغل و خانه دار در شهرستان مشهد و ارتباط آن ویژگی ها با رضامندی زناشویی. پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته روان شناسی. تهران: دانشگاه الزهرا.
- ۴- حیدری، م. (۱۳۸۲). بررسی رابطه بین جهت گیری مذهبی و رضامندی زناشویی در خانواده های معلمان مرد شهر قم. پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته روان شناسی. قم: انتشارات مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره).
- ۵- سالاری فر، م. (۱۳۷۹). مقایسه نظری خانواده های مینوچین با دیدگاه اسلام در باب خانواده. پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته روان شناسی بالینی. قم: پژوهشکده حوزه دانشگاه.
- ۶- سلیمانیان، ع. (۱۳۷۳). بررسی تفکرات منطقی و غیر منطقی بر اساس رویکرد شناختی و نارضایتی از زندگی زناشویی. پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته مشاوره. تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- ۷- صافی، ا. (۱۳۷۵). خانواده متعادل، حقوق و وظایف و نحوه رفتار همسران با یکدیگر. تهران: چاپ دوم، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران.
- ۸- عطاری، ی. ، عباسی سرچشمه، ا. و مهرایی زاده هنر مند، م. (۱۳۸۵). بررسی رابطه ساده و چندگانه نگرش مذهبی، خوشبختی، سبکهای دل بستگی، رضایت زناشویی دانشجویان مرد متأهل دانشگاه شهید چمران اهواز. مجله علوم تربیتی و روان شناسی. سال ۱۳۸۵ شماره ۱.
- ۹- غباری بناب، ب. (۱۳۷۴). باورهای مذهبی و اثرهای آن در بهداشت روانی. مجله اندیشه و رفتار. تهران: سال اول. شماره چهارم.

بررسی رابطه دین داری با رضایت از روابط متقابل زوجین

۱۰- گلزاری، م. (۱۳۸۰). مقیاس عمل به باورهای دینی. خلاصه مقاله همایش دین و بهداشت روان، ۲۷ تا ۳۰ فروردین ۱۳۸۰. دفتر مطالعات اسلامی در بهداشت و روان، انستیتو روانپزشکی تهران.

۱۱- موسوی، ر. (۱۳۷۴). بررسی عوامل مؤثر در رضایت مندی زندگی زناشویی در سه گروه پزشکان، کارمندان، کارگران شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی. گروه مشاوره. تهران: دانشگاه تربیت معلم.

۱۲- میرسرابی، ن. (۱۳۸۳). رابطه بین جهت گیری مذهبی (درونی، بیرونی) و رضایت مندی زناشویی در بین دانشجویان دانشگاه های شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته مشاوره، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی.

۱۳- نیکویی، م. (۱۳۸۳). بررسی رابطه دین داری و رضایت مندی زناشویی در بین زوجهای شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. رشته راهنمایی و مشاوره. تهران: دانشگاه الزهرا.

- 14- -Ahmadi, K.H., Azad-marzabadi, E., Nabipoor-ashrafi, M. (2008). Influence of religiosity on marital satisfaction. *Journal of social sciences*; 4(2); p 103- 110.
- 15- -Allport, G.W. & Ross, M.J. (1967). Personal religious and prejudice. *Journal of personality and social psychology* 5(4); p432-443.
- 16- -Butler, M.H. & et al. (2002). Prayer as conflict resolution ritual implications of religious copeles report of relationships softening healing perspective, and change resppnsibility. *Journal of family therapy*; 30(1); p19.
- 17- -Heaton, T.B. (2002). Factors contributing to increasing marital stability in the united states. *Journal of Family*; 23(3); p392-409.
- 18- -Holland, J.C., Kash, K.M., Passik, S., Groner, M.K., Sison, A., Lederberg, M., Simcha, M.R., Baider, L. & Fox, B. (1998). A brief Spiritual Beliefs Inventory for the use quality of life research in life threatening illness. *Journal Psycho-oncology*; 7; P 460-469.
- 19- Hunler, O, S. & Gencoz, T, I. (2005). The effect of religiousness on marital satisfaction: Testing the mediator role of marital problem solving between religiousness and marital satisfaction. *Contemporary family Therapy*, 27(1), 123-126.
- 20- Mahoney, A. & others. (2004). Marriage and the spiritual realm: The role of proximal and distal religious constracts in marital functioning. *Journal of Family Psychology*; 13(3); p321-338.
- 21- Mahoney, A., Pargament, K. I., Swank, A. b., & Swank, N. (2003). Sanctification in family relationships. *Review of Religious Research*, 44, 220-236.
- 22- Orathinkol, J., & Vansteewagen, A. (2006). Religiosity and marital satisfaction. *Contemporary Family Therapy*, 28, 479-504.
- 23- Olson, D.H. (1994). The relationship between communication skills and marital satisfaction. *Journal marriage family*; 59; P884-919.

مطالعات علوم اجتماعی ایران، سال سیزدهم، شماره چهل و نهم، تابستان ۱۳۹۵

- 24- Sherkat, D.E. (2004). Religious inter marriage in the United states. Trends, patterns, and predictors. *Journal of Social science research*; 33(18); P606-625.
- 25- Sullivan, T. (2001). Understanding the relationship between religiosity and marriage an investigation of the immediate and longitudinal effects of religiosity on newlywedcouples. *Journal of Family Psycology*, 15, 610-628.